

са становлення сущого в его мовній артикуляції «па-сущим» («Человек – пастих Бытия») присутствием. Т. е., вихідне запитання про значення буття, виявлене в часі турботи, перетворюється в запитання про існування значення часу – становлення історії, який процес Хайдеггером виявляється не інакше, як в істинності самостійності сущого. Інтерпретація як констатація значення на ґрунті вихідної екзистенційної понятості Dasein трансформувалась в логічно-феноменальне (збирально-усматриваюче) «висвітлювання» істини виявленого сущого в слові.

Література:

1. Хайдеггер М. Буття і час / Мартин Хайдеггер. – Харків : «Фоліо», 2003. – 503 с.
2. Хайдеггер М. Введення в метафізику. – СПб. : Вид-во «НОУ – «Вища релігійно-філософська школа»», 1997. – 302 с.
3. Хайдеггер М. Час і буття // Хайдеггер М. Розмова на проміжній дорозі. – М. : Вища школа, 1991. – С. 80 – 101.

Практичні вияви досвіду у *vita activa* (згідно з Ханною Арендт)

Юлія Кришечинська

Національний університет

«Києво-Могилянська академія» (Київ, Україна)

1. Традиційно вважається, що будь-яка діяльність є частиною кола досвіду людини. Цю позицію висловлювала й відома представниця політичної філософії Ханна Арендт (1906-1975). В своїй праці «Становище людини» вона також розглянула два аспекти новоєвропейського відчуження світу: по-перше, втечу від землі у Всесвіт; по-друге, втечу від світу в самосвідомість.

2. Ключовою є концепція “*Vita activa*”, яку Арендт розкриває в трьох основних різновидах людської діяльності: праці (роботі), створенні (виготовленні), дії (вчинку). Кожному з них відповідає одна з обов’язкових умов перебування людей на Землі. Так, для праці це саме життя, для створення – приналежність до світу, а основною умовою

існування для дії є факт множинності, що не єдина людина, а багато людей живуть та населяють нашу планету.

3. Всі ці види обумовлені співіснуванням людей поряд один з одним, але серед них тільки дію неможливо собі уявити поза людського суспільства. Так, праця не обов'язково потребує наявності інших людей, окрім тієї особи, що працює. Незважаючи на це, самотній робітник був би не досить схожим на людину, скоріш на тварину, що працює – *animal laborans*. Вона підпорядковує свою діяльність до життя з його природними, фізичними потребами.

4. Саме розмовляючи та діючи, люди активно вирізняють себе один від одного замість того, щоб просто бути різними. Життя без слова або вчинку була б в буквальному сенсі вже не життям, а вмирання, що затягнулося б на довжину усього людського життя.

5. Порівнюючи діяльність та мистецтво, Арендт зазначає, що дія, яка залишилась анонімною, та вчинок, що не містить імені виконавця, не мають сенсу та підлягають забуттю, бо тут нема того, про кого можна було б скласти історію. На противагу цьому, художній витвір зберігає своє значення незалежно від того, чи відомо нам ім'я автора.

6. Дія вважається злою, якщо вона продукує масове знищення людського шляхом надання «унікальності людини» статусу зайвої. Логіка цієї зайвості – не вбити, а дегуманізувати, позбавити будь-якої гідності та поводитися з людьми як із матеріалом, яким можна маніпулювати та який є споживаним. Зайві люди є вигнаними із загального світу через знищення їхнього політичного, юридичного, економічного та морального статусів.

7. *Homo faber* є творчою людиною, що досконало володіє своїми руками – першим знаряддям праці. Характерними видами її діяльностями є дроблення, виготовлення та створення, а світоглядною позицією виступає послідовний утилітаризм, нездатність розмежовувати корисність та сенс речі, бо вона керується у своїх вчинках ідеалом корисності та орієнтується на світ з позиції його речовості. Робоча сила для *homo faber* – це лише засіб для досягнення мети, якою є не людина, а предмет.

8. За допомогою знання *homo faber* було створено роботів, а їх використання повинно було полегшити працю *animal laborans*. Та сотні машин зі штучним інтелектом ніколи не стануть тотожними за здібностями живій людині. Тому знаряддя праці, що отримує *animal laborans* від *homo faber*, мають вторинне значення.

9. Завдяки втраті віри у вічне життя та секуляризації, в сучасному суспільстві утверджується *animal laborans*, а споглядальне життя замінюється діяльним. Погляди Ханни Арентд залишаються актуальними й досі, адже технологічна та виробнича революції (необхідні збраряддя насильства та боротьби) стрімко набирають обертів. Зрозумілим є й занепокоєння Арентд технологічним прогресом, його «темною стороною» та наслідками для існування людства.

Місце Чужого в нашому досвіді (феноменологічна перспектива Б. Вальденфельса)

Олена Рябенко

Національний університет

«Києво-Могилянська академія» (Київ, Україна)

1. Теорія чужості у політичному та соціальному аспектах почала активно обговорюватися лише з ХІХ століття авторами класичних соціологічних, психологічних та політологічних робіт. У філософському дискурсі проблема «Чужого» актуалізувалася відносно нещодавно, а чільне місце у її дослідженні посідає феноменологія.

2. Найбільшої уваги теорії Чужого приділяв у своїх працях засновник феноменології Едмунд Гуссерль. Він дійшов висновку, що до питання Чужого варто підходити лише як до можливості підтвердження доступності первинно недоступного. Ця теза досить чітко окреслила межі феномену Чужого, спосіб його розгляду та взаємодії. Однак на справі її доводить вже Б. Вальденфельс, який, поперше, визначає місце Чужого, по-друге, способи взаємодії з ним, та характеризує Чуже як радикально Інше, що не лише зберігає свою чужість, але й претендує на топоси Свого.

3. У збірці доповідей «Бернгард Вальденфельс. Топографія Чужого: студії до феноменології Чужого» німецький феноменолог перш за все аналізує семантику поняття Чужого та його мовні розрізнення: по-перше, Чуже як те, що відбувається поза своєю цариною, по-друге, Чуже є тим, що належить Іншому, і Чуже як щось чужого роду, що і вважається чужорідним.

4. Згідно з Б. Вальденфельсом, для Чужого є характерними три